

Оксана Нестерчук,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри історії
та культури української мови
Волинський національний
університет імені Лесі Українки
nester-oks@ukr.net

«МОЯ ЛЮБОВ В ІМЕНІ ТВОЇМ» (ЗМЕНШЕНО-ПЕСТЛИВІ ВАРІАНТИ ОСОБОВИХ ІМЕН ГЕРОЇВ В. ЛИСА «СТАРА ХОЛЄРА»

У тезах здійснено спробу розкрити специфіку вживання особових імен та їхніх варіантів персонажів роману В. Лиса «Стара холера». Виявлено, що найменування набули функційного переосмислення, допомагали у творенні художнього простору, розвитку сюжетної лінії. Чітко простежуємо етимологічний зв'язок імен Єва і Адам із характерами героїв, загалом із художнім образом.

Ключові слова: *власні імена, варіанти особових імен, мовний стиль, художній образ.*

Письменники, надаючи своїм персонажам імена, уживаючи їх у різних варіантах, уже відтворюють дійсність, створюють їх портрет, що невід'ємно пов'язаний з його подальшою долею у творі. Таким чином у текстах відображено замисел автора, сформовано спершу ставлення письменника до своїх героїв, а вже після цього і ставлення читача. На думку В. Калінкіна, «поетонім – це ім'я в літературному творі (у художньому мовленні, а не в мові), що виконує, крім номінативної, характеризуючу, ідеологічну і стилістичну функції, вторинне щодо реальної онімії, яке володіє динамічною семантикою» [1, с. 1].

Антропоніми не тільки сприяють уявленню читача про дійову особу, відображенню замислу автора, його ставлення до носіїв наймень, а й допомагають сформувати сприйняття образу, мотивувати ставлення до нього. В. Михайлов підкреслює, що «входячи в той чи той структурно змістовний, мовленнєво-композиційний, тематичний контекст, власні імена різнобічно сприяють формуванню образної структури твору, реалізації конкретного художнього завдання: характеристиці персонажів, створенню образу автора, вираженню ідейної позиції письменника» [3, с. 82].

Цікавим твором з погляду функціонування ономастичної лексики, семантично багатой та емоційно забарвленої, є роман В. Лиса «Стара холера» [2], який ще не був об'єктом окремого лінгвістичного дослідження.

Мета розвідки – розкриття специфіки вживання особових імен та їхніх варіантів, словотвірний аналіз антропонімів.

У зв'язку з визначеною метою, поставлено завдання: простежити, як змінюється ставлення автора до героїв протягом подій, що описані у творі, охарактеризувати семантично наповнені імена.

Вдало дібрані В. Лисом імена героїв, відзначаються різною структурою, емоційною насиченістю. Такі антропоніми розкривають ставлення автора та дійових осіб до персонажа, його родову належність, зовнішню та внутрішню характеристику. Змінюючи семантику варіанта імені, його словотвірну модель, ми простежуємо, як змінюються оцінна характеристика осіб.

Яскравими образами роману є персонажі - представники різних поколінь. Імена особам автор надав, враховуючи традиції того часу. Для забарвлення тексту, його увиразнення, митець вводить пестливі чи згрублі варіанти, які повторюються у творі залежно від обставин. Тут переплетені дві долі людей старшого віку (Адам і Єва) та молодого покоління (Степан і Ліза). Так, наприклад, письменник недаремно головному герою надає ім'я Адам, якого друзі сватають до односельчанки Єви – «Красної Ружи».

Любов, взаємна повага Адама до обраниці передано через побутові словотвірні форми.

Усі цитати з роману подаємо за виданням В. Лиса «Стара холера» [7], указуючи в круглих дужках лише сторінку.

Доброго здоров'я, Євцю, – сказав Адам. (с. 102);

Євка... Ото так гостя... Доброго дня... Що ти тут робиш... (с. 63);

Ото як ти, Євко, – який з нього вояка... (с. 267).

Пестливі форми вживають і друзі Адама у звертанні до Єви, у цих варіантах відчутно нотку гумору:

Од тебе, Євочко, ще б і такого шкарбуна, як я, щось би заворушилось. (с. 26);

І ти звиняй, Євцю. (с. 28).

Письменник вживає зменшено-пестливі варіанти у звертаннях родичів до сестри Павлини. Ще з дитинства вона називала її *Євочкою*, ставлення сестри не змінилося і після підступних дій Єви: *Наша Євочка. (с. 37);*

Євочко, мені хочеться пісню співати, денно і нічно співати, і Богові дякувати за те, що Лізочка моя виросла... (с. 127).

Емоційно насичені варіанти чоловічого імені Адам. Залежно від дій персонажа, ситуацій, що описані в романі, спостерігаємо, як змінюється ставлення Єви до нього, у якій формі вона звертається до нього:

Адам, Адамисько насміявся з неї (с. 76); *З тебе, Адаську, такий брехун, як з мене попадає;* (с. 117). *Ну ти ж не зараза ж, не стара холера, Адаську чортів?* (с. 117). Автор вносить у уста героїні іронічні конструкції: дивуючись його дитячій видумці, Євка називає його «*Чудисько Тихінське*» (с. 180); – *Оно місяця підсадив вище на небо. Тепер дивлюся, щоб не впавав случаєм...* – *Сміхолодник, – сказала Єва.* (с. 181); *Ой, чудисько ти моє...* (с. 182); *А знаєш, Адамцю, – озвалася вона ще через десяток-другий тяжких-повільних кроків. – Тато мої покійні казали, що стара холера – то любов, яка ніяк померти не здатна. Того й ходить по світу, людей зораблює. До кого у вічі заглядає, той довго жити буде, бо його душу насінням особінним засіває.* (с. 267).

З дитинства за головним персонажем закріпився варіант *Адаць, Адамчик* і супроводжує його протягом усього життя: *...та тітка прийняла Адаця у свою сім'ю, не дала загинути малому.* (с. 21).

З повагою, іронічною пестливістю звертаються до нього друзі з молодості: *Жарти жартами, а хто Адаська останній раз коли бачив?* (с. 17); *Щось ти довго не заходив, Адамчику* (с. 113);

– *Адамчику, Дамчику ... – промовила жалібно.*

– *Я не Дамчик, я Адам.* (С. 115).

Надавши біблійні імена своїм героям, автор використовує їх переважно у пестливій формі. Біблійність підкреслена також тим, що улюбленою книгою Адама була Біблія, яку він декілька раз перечитував та дотримувався Божих заповідей: *Адам узяв до рук Святе Письмо, так дорого колись куплене, і став читати уголос. Про жінок юдейських, їхні гріхи і спори ...* (с. 178).

Отже, заявлені у романі імена, їхні побутові форми несуть стилістичне навантаження. У тексті найменування набули функційного переосмислення, допомагають виконувати функцію творення художнього простору, розвитку сюжетної лінії. Чітко простежуємо етимологічний зв'язок імен Єва і Адам із характерами персонажів, загалом із художнім образом.

Пестливі, емоційно насичені форми звертань, репрезентовані у лагідній формі, надають виразну емоційну оцінку образам персонажів.

Список літератури

1. Калінкін В. О. Карпенко як джерело слов'янської поетонімології. *Чорноморські новини*. 2010. №005 (21046), четвер 14 січня. С. 1.
2. Лис В. *Стара холера: роман*. Х.: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. 272 с.

3. Шестипалова Л. Д. Специфіка антропонімів у химерній прозі (на матеріалі творчості В. Г. Дрозда) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2006. 22 с.